

JUSTIITSMINISTEERIUM

Harju Maakohus Tallinna kohtumaja
harjumk.info@kohus.ee
Lubja 4
10115, Tallinn

Meie 19.06.2024

nr 10-4/4946-1

Seisukoha edastamine

Justiitsministeerium pöörduv Teie poole seoses jätkuva praktilise murega, mis puudutab põlvnemise kohtuliku tuvastamise otsuseid ja hooldusõiguse küsimust ning Siseministeeriumi perekonnaseisuametnike poolt tehtavaid rahvastikuregistri kandeid.

Esmalt selgitame tagamaid, millest johtuvalt esineb praktilisi probleeme rahvastikuregistrisse ennekoike hooldusõiguse kuuluvuse märkimisega seoses. Nimelt, perekonnaseisuasutuse ametnik saab lähtuda rahvastikuregistrisse kande tegemisel kohtuotsusest või perekonnaseisu- või muust dokumendist ning **perekonnaseisuametnikul puudub pädevus ise tuvastada muid perekonnaõiguslikke küsimusi (sh hooldusõiguse olemasolu), mida kande aluseks olevas dokumendis ei ole käsitletud**. Seetõttu on võimalik vanema hooldusõigus registrisse kanda vaid sellise põlvnemise tuvastamise kohtulahendi alusel, mille resolutsioonis on ka hooldusõiguse kuuluvus selgelt kirjas. Olukorras, kus kohus on tuvastanud isiku põlvnemise, kuid hooldusõiguse kuuluvust ei ole käsitletud, saab registrisse kanda vaid tuvastatud põlvnemise seose, aga hooldusõiguse osas ei ole võimalik registrikannet täiendavalt teha. Kui hiljem on sama isiku osas tehtud uus otsus, mille kohaselt on vanemalt hooldusõigus ära võetud, siis ka sellist lahendit ei saa kanda rahvastikuregistrisse, sest eelnevalt ei olnud vanema hooldusõigus põlvnemise tuvastamisel automaatselt tekkinud, kuivõrd seadus seda Justiitsministeeriumi hinnangul ka ei sätesta.

Järgnevalt selgitame seadusest lähtudes oma seisukohta hooldusõiguse tekkimise eelduste kohta. Justiitsministeerium leiab, et põlvnemise kohtuliku tuvastamisega ei kaasne automaatset hooldusõigust ning hooldusõiguste hilisem määramine peab olema kohtu kontrolli all. Lapsesse puutuvate asjade üle otsustamisel (sh hooldusõiguse kuuluvuse üle otsustamisel) **tuleb lähtuda esmajoonelapse huvidest**, mis on reguleeritud [perekonnaseaduse \(PKS\)](#) § 123 lg-s 1 ja sama põhimõtte tuleneb ka [lapse õiguste konventsiooni](#) artikkel 3 lg-st 1. Täiendavalt tuleks lähtuda vanema õiguste ja kohustuste tasakaalustatuse põhimõttest, mis tähendab, et **hooldusõigus peaks kuuluma vanemale niivõrd, kuivõrd see vanem tegelikult lapse kasvatamises osaleb**. Põlvnemine ja hooldusõigus ei kuulu olemuslikult alati kokku, st kõik lapsevanemad ei ole hooldusõiguslikud lapsevanemad ning hooldusõiguse kuuluvuse automaatne tekkimine ei vasta eelnimetatud põhimõtetele.

Juhud, kus seadusest tulenev automaatne hooldusõiguse tekkimine on võimalik, on selgelt määratletud PKS §-s 117. Seaduse kohaselt on oma lapse suhtes ühine hooldusõigus omavahel abielus olevatel vanematel või kui vanemad ei ole lapse sünni hetkel omavahel abielus, on neil ühine hooldusõigus, kui nad isaduse omaksvõtu tahteavaldusi esitades ei ole väljendanud oma soovi jätta vanema hooldusõigus vaid ühele vanematest. **Justiitsministeeriumi hinnangul ei kehti PKS §-s 117 kehtestatud vanemate ühise hooldusõiguse põhimõtte olukorras, kus isaduse tuvastamine toimub kohtu teel (PKS § 84 lg 1 p 3), kuivõrd see ei kujuta endast olukorda, kus hooldusõiguse määramisel oleks võimalik eeldada vanemate vahel igasuguste erimeelsuste puudumist ja üksmeelset lapse heaoluga arvestavat hooldusõiguse teostamist.**

Põlvnemisega tuvastatakse üksnes see, kes on lapse bioloogiline vanem, kuid hooldusõigus peab kuuluma vanema(te)le, kellel on lapsega hea kontakt, kes osalevad aktiivselt lapse elus ja on lapse huve silmas pidades sobivad ja võimelised hooldusõigust teostama. Kui põlvnemine tuvastatakse kohtu kaudu, siis üldjuhul astub see vanem lapse ellu hiljem ning sellisel juhul peab kohus konkreetse juhtumi asjaolusid hinnates tuvastama, mis on lapse jaoks parim ning seega ei piisa vaid kohtuotsusest, mis käsitleb isaduse tuvastamist, vaid eraldi on vajalik käsitleda ka hooldusõiguse küsimust. **Olukorras, kus eelduslikult on vanemate vahel vaidlus, ei oleks põlvnemise faktist automaatselt tulenev hooldusõigus lapse huve arvestav, mistõttu see läheks vastuollu nii lapse huvidest lähtumise, aga ka vanema õiguste ja kohustuste tasakaalustatuse põhimõttega.**

Ühine hooldusõigus eeldab lapse huvidest lähtudes hooldusõigusest tulenevate õiguste ja kohustuste ühist takistusteta teostamist, mis paraku alati ei toimi. Ka nende vanemate puhul, kes on lapse sünnist alates lapse eest koos hoolitsenud, kuid seejärel lahku läinud, võib tekkida olukord, kus üks vanem ei osale enam lapse elus piisaval määral ja ühise hooldusõiguse teostamine ei ole enam võimalik. PKS § 137 lg 1 esimene lause näeb ette, et kui ühist hooldusõigust omavad vanemad elavad alaliselt lahus või ei soovi muul põhjusel hooldusõigust edaspidi ühiselt teostada, on kummalgi vanemal õigus kohtult hagita menetluses taotleda, et lapse hooldusõigus antaks talle osaliselt või täielikult üle. Lapse huvides võidakse sellises olukorras anda ühele vanemale ainuhooldusõigus, et tal oleks lihtsam lapse elu korraldada ja lapsesse puutuvaid otsuseid teha.

Kokkuvõtlikult on Justiitsministeerium seisukohal, et lapse isa ei saa põlvnemise kohtuliku tuvastamisega automaatselt lapse hooldusõigust, vaid hooldusõiguse küsimust tuleb kohtuotsuses täiendavalt eraldi käsitleda või peab isik, kellest põlvnemine tuvastati, soovi korral seda kohtult eraldi taotlema.

Märgime, et Justiitsministeeriumi õigusala selgitus ei tähenda seaduse ainuõige tõlgenduse kehtestamist. Hetkel paraku puudub Riigikohtu praktika antud küsimuses.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Andres Suik
Juhataja

/*Lisaadressaadid:
Viru Maakohus
Pärnu Maakohus
Tartu Maakohus
Siseministeerium

Kristel Vaino 58634051
Kristel.Vaino@just.ee